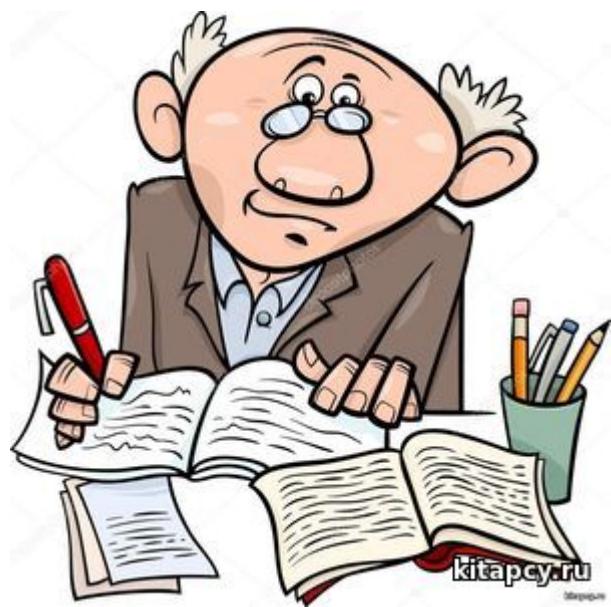

Meniň roman ýazyşym / satiriki hekaýa

Category: Hekaýalar, Kitapcy, Romanlar, Satiriki hekaýalar

написано kitapcy | 23 января, 2025

Meniň roman ýazyşym / satiriki hekaýa MENIŇ ROMAN ÝAZYŞYM

Basa oturyp, ýassanyp ýatybermeli küti bir roman ýazdym. Özem tüýs pajygaly taryhy temadan. Ýazyjylar birleşiginde we neşirýatda ençeme gezek ara alyp maslahatlaşdylar. "Ýok, bolanok. Gaýtadan işlemeli" diýsip, abraýly komissiýalar onlarça gezek karara geldiler. "Bu eser däl, kösär" diýsip, taryh institytynyň alymlary aýak dirediler. Etnografiýaçy alymlar romany ýere sokdular. Maslahat uzaga çekdi. Her gezegem gaýtadan işledim, düzetdim. Maşinkada şunça sapar täzeden ýazdyrtdyn. Tölän pulum ummadan çykdy gitdi. Mahlasy, men tozmak bilen, maşinistka gelin al-ýaşyl geýnip parlamak bilen. Hatda ol adamsyna "Žiguli" hem alyp berdi. Men bolsam pyýada galды.

- Şu roman ogurlyk bolaýmasyn – diýip, meni tanamaýan bir taryhçy alymlaryň biri morta pikiri orta atdy. Ähli ganym depäme urup, ýüzüme ýaýrady. Gaýnadylan leññeje döndüm.
- Nämä esaslanýaňyz? – diýip, men oña soragly nazar aýladym.
- Düýpli bir esaslanýan delilim-ä ýok. Yöne weli, birnäçe ýyl mundan öñ antrasit kömri ýaly şar gara saçy yüzüne ýaraşyp duran bir jahyl şu romany maňa okamaga getiripdi öydýän –

diýip, meni edebiýat ogurlygynda aýyplaýan taryhçy alym sypaýyçylyk bilen pikirini beýan etdi.

Aý berşip oturanlar pakyrdar berdiler. Sebäbi näme diýseň, birnäçe ýyl mundan öñ "kömür ýaly şar gara saçý yüzüne ýaraşyp duran bir jahyl oglan" diýilýäni mendim-dä. Alymyň sözüne özümem gülenimi duýman galdyn. Birnäçe ýylда garrap, elime hasa almaga mejbür boldum, sekiz aýda saçym agardы, reňkletmäge ýetişmäňkäm hem kelläm gyzyl üljä döndi. Saçymdan zat galman düşdi. Siňekler süýr depämde durup bilmän typyp, gaşymda zordan saklanyp galýardylar. Yaňky adam meni tanaman ogurlyk ýapýan ekeni. Soň özi utanyp, menden ötünç sorady.

Sähetli günleriň birinde sag aýagym bilen içerden çykyp, küti golýazmamy goltuklap, neşirýatyň baş redaktorynyň ýanyна bardym. Ol oňat adam ekeni. Meni mähir bilen kabul etdi.

– Taryhçy alymlara okatdyňmy? Jemi näce adam okady? – diýip, baş redaktor Sapar Töräýewiç çalt-çalt gürledi.

– Jemi altmyş adama dagy okatdyňmy? Ine-de okanlaryň spisogy. Onlarça gezek maşinkada ýazdyrtdyn. Olaram okady hasap etsek, ýetmiş-segsen adam bolýar – diýidim.

– Näme, her gezek bir maşinistka ýazdyňmy? Belli birine ýazdyrybermeli ekeniň-dä – diýip, baş redaktor geňirgendi.

– Wah, bir gezek ýazan maşinistka ikilenç golýazmany eline almasa nätjek. "Waý, kelläm ýarylyp barýa-la, gyz" diýip, özünü diwana oklaýar. Täsiri güýcli öydýän, meniň romanynyň?!

– Yeri, bolýa-da. Maşinistkalary goşanymyzda ýetmiş-segsen adam bolsa, şol az däl-ä!? Özüň beri okadyňmy – diýip, baş redaktor ýylgyryp sorady.

– Men hökman okamaly däl-ä?! Özüm ýazdyň ahyry. Şol azmy näme?! – diýip, men geňirgendim.

– Az. Yeterlik däl. Ýazmak bu işiň tehniki tarapy, türküläp aýtsak döredijilik, zehin, akyl, paýgas we ş.m. Yaşuly, golýazmaňzy yzyna alaýsaňyz nädýä? Biz muny kitap edip çykaraýanymyzda-da, onu ýetmiş-segsenden köp adam okar öydýänizmi?! – diýip, Sapar Töräýewiç çyny bilen sorady.

– Sapar Töräýewiç, kömek ediň. Maşinka berenje pulumy bir ödedip alaýyn-da – diýip, müýnli ýalbardym. Ol oňat adam ekeni. Rehim etdi.

– Yeri bolýa-da, beýleki romanlarım okanynda daraklygyňa galdyryp, demligiňi daraldyp, hopukdyryp baranok-la – diýdi. Sapar Töräýewiç meniň romanyny okanlaryň uzyn spisogyna nazar aýlamaga başlady.

Baş redaktora alkyş okap, tagzym edip, baýry taryhçy alymymyz Şalar Myradowiçiň ady ýok-la?! Spisoga goşmagy ýatdan çykaraýpsyň öýdýän?! – diýdi.

– Oña-ha, dogrymy aýtsam, okatdyrmadym, Sapar Töräýewiç – diýip, ýaýdanjyrap jogap berdim.

– Nämé üçin? Naýbaşy taryhçymyz-a şol. Senem oña göwnüyetmezçilik edýäňmi? – diýip, baş redaktor maňa seretdi.

– Dözmedim. Özi zordan yra-dara gezip ýören goja kişi, çalamydar, çöpe jan bitdi diýilýänlerden. Bir müň ýedi yüz ýetmiş bäs sahypalyk golýazma oýun-oýunjak däl ahyry, dözmedim, Sapar Töräýewiç. Romanyň wakasy juda agyr, pajgaly, gan atyň üzeneňisine ýetýär. Onuň ýaly hesretli wakalary Şalar Myradowiçe okatdyryp bilmenn. Ýok, ýok, ol gowy adam. Ynsabym çatanok. Dözemok. Onuň ýalu weteranlary biz gözüň göreji ýaly goramaly ahyry – diýip, baş redaktora düşündirjek boldum.

– Ol zatlaryň aladası saňa galmandyr. Hökman okatdyr. Soňundan tankyt ýazjagam, görseň, şonuň özi bolup çykar. Dözmezçilik etme. Olar seniň eserleriňden çigit ýalyjak nogsan tapsalar, şondan dag ýasarlar, seni aýap goýmazlar, gepiň gysgasy. Olaryň, hamana diýersiň, taryhy özleri döreden ýalydyrlar, goý, görgüsini görüp özi okasyn – diýip, Sapar Töräýewiç meseläni berk goýdy.

– Sapar Töräýewiç, men şonuň betbagtlygyna sebäp bolaýmaýyn. Yüregi çydamaz. Birden... – diýip, elliřimi owkalap ýayýdanyp durdum.

– "Suw küýzesi suwda synar" – diýen söz bar. "Ýa öküz ölsün, ýa käşir gopsun" – diýip aýdylypdyr. Okatdyr. Soň gürrüňli zat bize gerek däl – diýip, baş redaktor öz pikirini gögertdi. Soňra baş redaktor spisogy ymykly eline aldy.

– Hany, ýaşuly, otur şu ýerde. Bu spisogyňda alymlardan Allaş Garaýewiçiň ady bar-la, bu-da golýazmaň okapmydy? – diýdi

– Hawa, hut özi elin okady, bar ünsüni berip, öwrenip, pikirini maňa aýtdy. Gowam çintgäp, wakalary sünnäläp seljeripdir. "Ýüzünüň ugruna çap etmek bolar" diýipdir.

– Dünýäden ötüp giden alymyň howada ýaýrap giden sözünü maňa aýtmasaňzam bolar – diýip, baş redaktor maňa pitiwa bermedi.

– Ýok, ýone howaýy boş sözünü men aýdamok. Reanimasiýada demini sanap ýatyrka elin ýazdyryp alyp, golam çekdirdim – diýip, papkamdan ol alymyň hatyny görkezdim.

– Berekella, oñarypsyňyz, ýaşuly. Ýazmaça delillik alan bolsaň bolupdyr, ölmek adam barrmy. Ýatan ýeri ýagty bolsun. Iman

baýlygyny bersin – diýip – diýip, baş redaktor perwaýsyz gürledi.

– Görgüliň iň soňky okany meniň golýazmam boldy-da. Hatda wesýetnama-da ýazmaga ýetişmändir – diýip, ýüzümi sallan boldum.

– Saňa ýazyp beren resenziýasyny wesýetnamadyr öýden bolaýmasyn – diýip, Sapar Töräýewiç güldi.

– Mümkin. Ýagdaýy-ha egbardy. Ýarym-ýaş bolup, reanimasiýa otagyna sokulyp girdim. Egnim ak gar ýaly halatly bolansoň wraçlar, medsestralar meni medpersonaldyr öydýärler. Özume ýörite ak kamys matadan halat tikdirdim. Meniň golýazmamy okap ýykylipdy ol. Edil göjek degen torgaýyň bar-da. Täsiri şonuň ýaly güýçli öydýän. Temasy agyr. "Dilem agyr" diýsip, maşinistkalar meniň eserimi öwdüler. Häzir şu ýerden çykyşyma gönü göz keselleri ylmy-barlag institutyna gitjek. Meniň golýazmamy okan tankytçylaryň biri şol ýerde iki hepdeden bări băbenegini potologa dikip arkan ýatyr. Operasiýa edildi. Gözleriniň basyşy üýtgapdır – diýip, baş redaktoryň ýanyndan gidermen boldum.

– Pikirini ýazyp beripmidi, ýaňky gözünü potologa dikip ýatan?! – diýip, baş redaktor sorady.

– Wah, hawa-la. Ynha ýazyp beren resenziýasy. Indi gözleri gapylaýanlygynda-da maňa zyýany ýok – diýip, onuň resenziýasunu howada galgatdyn.

– Onuň aňyna täsir etmän, gözlerine zeper ýetişine men haýran – diýip, baş redaktor degişme äheňinde aýtdy.

– Kellede gözden başga näme bolsun. Bar zada täsir eder-dä – diýip, men güldüm.

Baş redaktor uzyn spisoga seredip oturyşyna familiýalaryň birinde saklandy.

– A-how ýaşuly, bu adam dälihanada zynjyryny çeýnäp ýatyr ahyry. Aýyr muny spisogyňdan – diýip, birini çyzjak boldy.

Derrew eline ýapışdym. Hereketim gödegrägem bolsa men mamladym.

– Ony aýryp bolmaz, Sapar Töräýewiç. Golýazmany ençeme sapar görgüsini görüp okan-a şol. Arasynda dünýä sygman "huw" – diýip örübem gidipdir. Meniň romanymda üç ýuze golaý adamynuň kellesi kesilýär. Atylýanlar, dardan asylýanlar hasabam däl. Aýallardan altisy ata süýredilýär. Şol sanda dördüsiniň jezalandyrlyşy has üýtgeşik. Her aýagy bir atyň ýüpüne daňylýar. Söýgülilerden iki jübüdi saňsardaş jezasyna duçar

edilýär. Birini läş edip halta salýarlar – diýip öwünmek öwündim.

– Yaşuly, sizden haýış, bes ediň. Meniň nerwim ekskowatoryň trosy däl. Aslynda menem dälä ýakyn adam. Bu gürrüňler maňa ýarabam duranok. Yöne welin, cynymy aýtsam, kitabyňzyň okalaýmagy mümkün. Sebäbi munda waka bar ýaly. Biziň beýleki romanlarymyzda waka ýok-da. Nokgy-nokgy, howaýy gürrüň, ýalaňaç pelsepe, takal näçe diýseň bar. Onam oba adamlary aňyna sygdyryp bilenoklar. Sygdyrjagam bolanoklar. Sen olary mejbur etjekmi, urjakmy. Eseriňde akyl satdygyň milletiň gyr jynydyr. Uzak giden ýeri magazin bolar kitabyň. Okamazlar – diýip, Sapar Töräýewiç cyny bilen zeýrendi.

Baş redaktoryň ýanyndan göni Şalar Myradowiçiň işleýän institutyna bardym. Goltugymda-da ýassyk ýaly golýazmam. Şalar Myradowiç howluda arassa "azonly" howadan ganyp, baharyň görkünden ylham alyp ýören ekeni. Esli salym onuň bilen bile gezmeliédim. Hal-ahwalynty soradym. Käbir täzelikler alyşdyk. Emma welin düýp matlabymy aýtmaga bognum ysmady. Gowý alym-da, dözüp bolanok. Ýogsam ol goltugymdaky golýazmama öwran-öwran seretdem. Ýumşumyz düşmese salama barmaýandygymyza ol oňat düşünýärdi.

– Yaňy bir kyn material işledim. Nerwime agram düşäýdi öýdýän. Edil transformatoryň kölegesinde ýatyp turana döndüm. Kelläm güwläp dur – diýip, ol gürrüň berdi. Men ýumşumy aýdyp bilmän, ol gezek ýone şeýle gitdim.

Soň şenbe günü golýazmany goltuklap, Şalar Myradowiçiň öýüne bardym. Yaşuly başagaý bolup, üzüm kesýärdi. Yarym sagat çemesi oña kömekleşdim. Gepiň gysgasý, müşakgatly golýazmany oña okatmaga berdim. Özi günükär. "Näme hyzmat, ýa keýpinemi?" diýdi-dä.

– Indiki şenbede geläý. Okap, öz pikirimi ýazyp goýaryn – diýdi.

Alty günü geçirip ýedinji günü ýetip bardym öýüne.

– Hany Şalar Myradowiç? – diýip aýalyndan soradym.

– Wah, dogan, Şalar-a: tas şa tagtyna mündürilip Watutindäki "Mikroraýona" alnyp gidilipdi. Henizem çöregi bitin ekeni. Gijeler ýatman siziň golýazmaňzy okady. Soň-soňlar samrap başlady. "Iç oguz bolsaň, daş ogza tarap, ura!" – diýip, üzüm kesiliýän gaýcysyny alyp, gije garaňka siňip gitdi – diýip, Şalar Myradowiçiň aýaly aýtdy.

– Esli wagtlap tapmadyk. Soň bir ýerden "Ura!" diýen sesi

gelýär. Özem ses, geň görmeli, ýokardan eşidilýär. Onýança-da daň atdy. Görsek, Şalar agaň, äteňet tikenli agajyň čür başynda läle kakyp, hymmyl çalyp otyr. Agajyň iň kiçi tikeni ýüzlük çüý ýaly. Elleri, aýaklary, endam-jany gyzyl gan. "Ýarasyndan akan ganlar, gider şarlaýa-şarlaýa" diýip, aýdyma zowladyp otyr. Arasynda: "Külli türkmen barysyn, men söýermen ili bilenem" diýýär.

Agaja hiç kim çykyp bilmedi. Ol agaja hatda itden gaçan pişigem çykmaga milt edip bilmeýär-ä. Gepiň keltesi, ol agaja guşam gonanok. Edil oklukirpiniň tikeni ýaly. Ýangyn komandasyna jaň etdiler. Yörite merdiwanly maşyn geldi. Gaplaň tutan ýaly edip halta salyp düşürdiler. Häzirem Bekrewäniň ýolundaky dälihanada ýatyr. Yzymdan baramda maňa:

"Romanyň pikirimi ýazyp goýandyryň" diýdi. Ol meni tanamady, ikimizi garyşdyrýar. Sen ýanyna barsaň mendir öýder – diýip, Şalar Myradowiçiň aýaly eňredi.

Men golýazmamy, Şalar Myradowiçiň ýazan resenziýasyny garbap alyp, neşirýata ýelk ýasaýdym. Bolan wakany Sapar Töräýewiçe jikme-jik gürrün berdim.

Ol:

– Wah, golýazmaňa ýene ýigrimi baş sahypa goşan bolsadyň. Onda Şalar Myradowiç bu günlere sezewar bolmazdy – diýdi.

– Yeri, bolýa-da, romanyňz haýsam bolsa bir taraplaýyn ýürege däl-de, nerwä täsir edip bilyär. Emma biziň käbir kitaplarymz iki jahan owarrasy, makulatura – diýip, baş redaktor Sapar Töräýewiç uludan demini aldy.

Gurbangylyç HYDYROW. Satırkı hekaýalar